

UD I VERDEN

SN

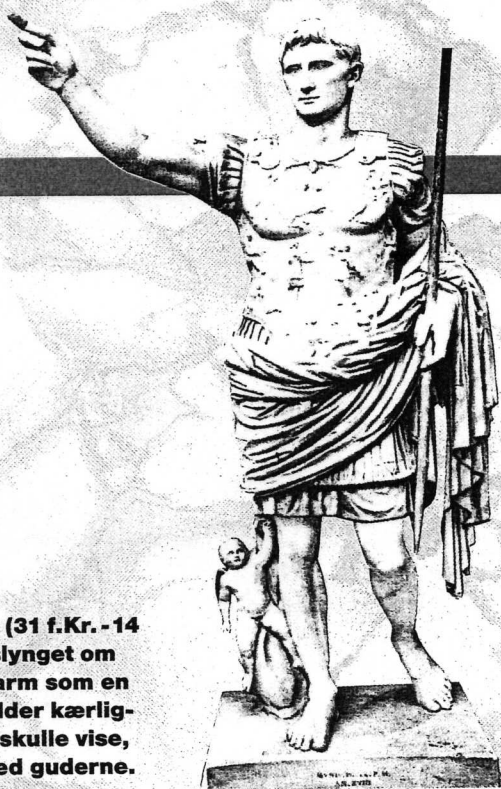
ROM

ET VERDENSRIGE

100 f.Kr. –

500 e.Kr.

Statue af kejser Augustus (31 f.Kr. - 14 e.Kr.). Han har en kappe slynget om hofterne og over venstre arm som en feltherre. Ved hans fod sidder kærlighedsgudinden Venus. Det skulle vise, at Augustus var i slægt med guderne.



Blodige dage

Roms grundlæggelse

Dagligliv i Rom

Forum

Guderne

Et triumftog

Statholderen

Byer og grænser

Romerrigets opløsning

m

Blodige dage

Imange uger havde Roms husmure været fyldt med plakater om indvielsen af byens nye kæmpeteater, Colosseum. De mest berømte gladiatorer skulle kæmpe mod hinanden eller mod vilde dyr.

Da dagen kom, stod romerne i kø allerede fra tidligt om morgenen foran portene, utålmodige efter at komme ind. Ventetiden gik med at kigge på gøglere og tryllekunstnere og købe mad og drikke fra de mange boder, der var rejst i nattens løb. Der var spænding, råb og larm i menneskemylderet, og presset på portene blev større og større.

Da portene endelig blev slået op, opstod der kaos. Alle kæmpede for at få de bedste pladser, og selv om der var mere end 50.000 siddepladser, blev de hurtigt fyldt, og mange tusinde skuffede prøvede at finde sig en ståplads øverst oppe i galleriet.

Efterhånden faldt der ro over den store menneskemængde, og folk fik tid til at beundre det imponerende bygningsværk. Den enorme arena strakte sig under dem. Den var næsten 90 meter lang og over 50 meter bred, og hele vejen rundt var der anbragt et højt jerngitter, der skulle forhindre de vilde dyr i at springe ud blandt tilskuerne. De første gladiatorer stod allerede opmarcheret i arenaens sand parat til at kæmpe mod hinanden. Der var ingen kendte imellem dem, men alligevel bredte et forventningens gys sig blandt publikum. Hver gladiator blev præsenteret med navn og våben, og derefter begyndte kampene. De første par timer var det mænd med korte sværd og skjolde, der var i kamp mod andre mænd bevæbnet med en trefork og et stort net. Publikum levede med i kampene, og et begejstret brøl lød, når en af de kæmpende fældede sin modstander. Så sprang folk op på bænken, og med armene i vejret afgjorde de den besejredes skæbne. Havde han været tapper og kæmpet godt, pegede de med tommelfingeren opad, og den slagne fik lov til at leve. Men havde han været fej, vendte de tommelfingeren ned under brølet „dræb ham.“

Ud på eftermiddagen kom kejseren endelig med sit store følge, og folket tiljubede ham. Nu var det de berømte gladiatorers tur. I en lang række marcherede de forbi kejserens loge og hilste ham med råbet: „Vær hilset, Kejser, de, som skal dø, hilser dig.“

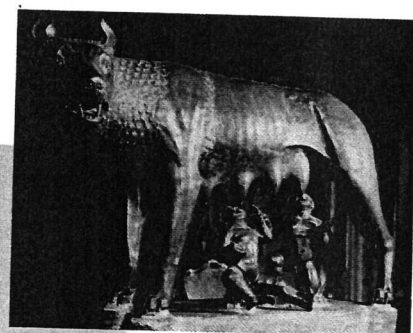
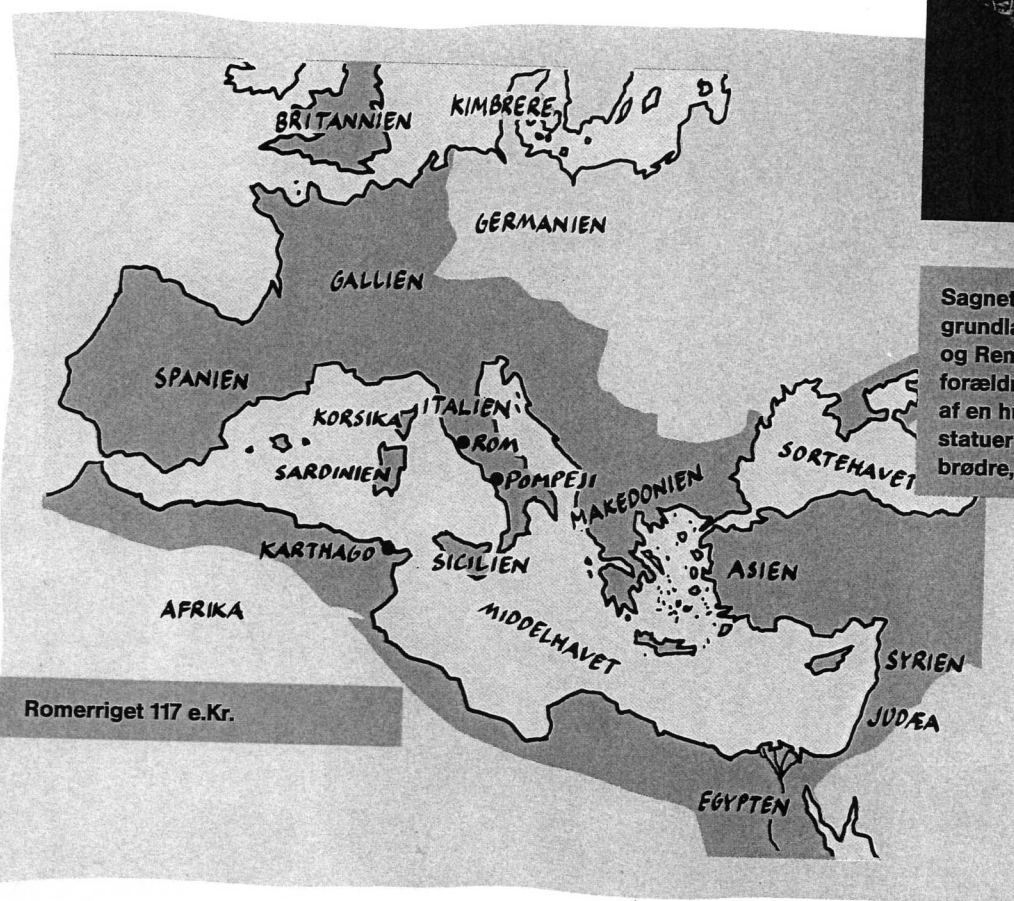
Så begyndte de rigtige kampe, og folk levede med, for de havde væddet mange penge på vinderne. Skuffelse og jubelråb blandede sig med hinanden, når en hårdt såret gladiator segnede om. Alles øjne rettede sig spændt mod kejseren. Skulle han leve eller dø? Kejseren lod sig påvirke af folkets brøl og lod tommelfingeren vende den vej, folket ønskede, og folket jublede.

Sejrherrerne blev belønnet med store gaver, men de døde var der ingen belønning til. De blodige lig blev under hånlige tilråb slæbt gennem sandet i arenaen ud gennem dødsporten.

Det blodige skuespil fortsatte dag efter dag. I tusindvis af gladiatorer måtte lade livet, løver, tigre, elefanter og næsehorn blev dræbt under store jagtsener, og af og til blev arenaen fyldt med vand, og der blev udkæmpet drabelige søslag. Først efter tre måneders skuespil var Colosseum indviet, og folket tilfreds.



Roms grundlæggelse



Sagnet fortæller, at Rom blev grundlagt af to brødre, Romulus og Remus. De blev tidligt forældreløse, men blev opfostret af en hunulv. Der er mange statuer i Rom, der viser de to brødre, der dier ulven.

I følge sagnet blev byen Rom grundlagt i året 753 f.Kr. på en høj ved Tiberfloden. Byen voksede sig stor og stærk, og i løbet af nogle hundrede år erobrede romerne hele Italien og mange af landene omkring Middelhavet.

Da romerne i året 101 f.Kr. slog den store kimbrerhær, der var trængt ind i Norditalien, var Romerriget det stærkeste rige i verden, og de følgende 200 år voksede det sig endnu større

og stærkere, indtil det beherskede hele Middelhavet og Vesteuropa helt op til Skotland.

I begyndelsen blev Rom styret af konger, men omkring 500 f.Kr. blev kongerne afsat, og folket tog magten. Hvert år blev der valgt to konsuler, der skulle styre sammen. De kunne bestemme alt det år, de var valgt, men de skulle være enige. De kunne indføre nye love, og de var hærførere, når landet var i krig. Dette

konsulsystem blev indført, fordi romerne ikke ønskede, at nogen enkelt person skulle få for stor magt. Men det viste sig dog gang på gang, at konsulerne brugte deres hære for at blive ved magten. Det førte til uro og borgerkrig, der truede rigets beståen. Til sidst tog én mand magten og gjorde Romerriget til et kejserrige. Det skete år 14 f.Kr. Han kaldte sig Augustus, et navn alle senere kejsere bar.

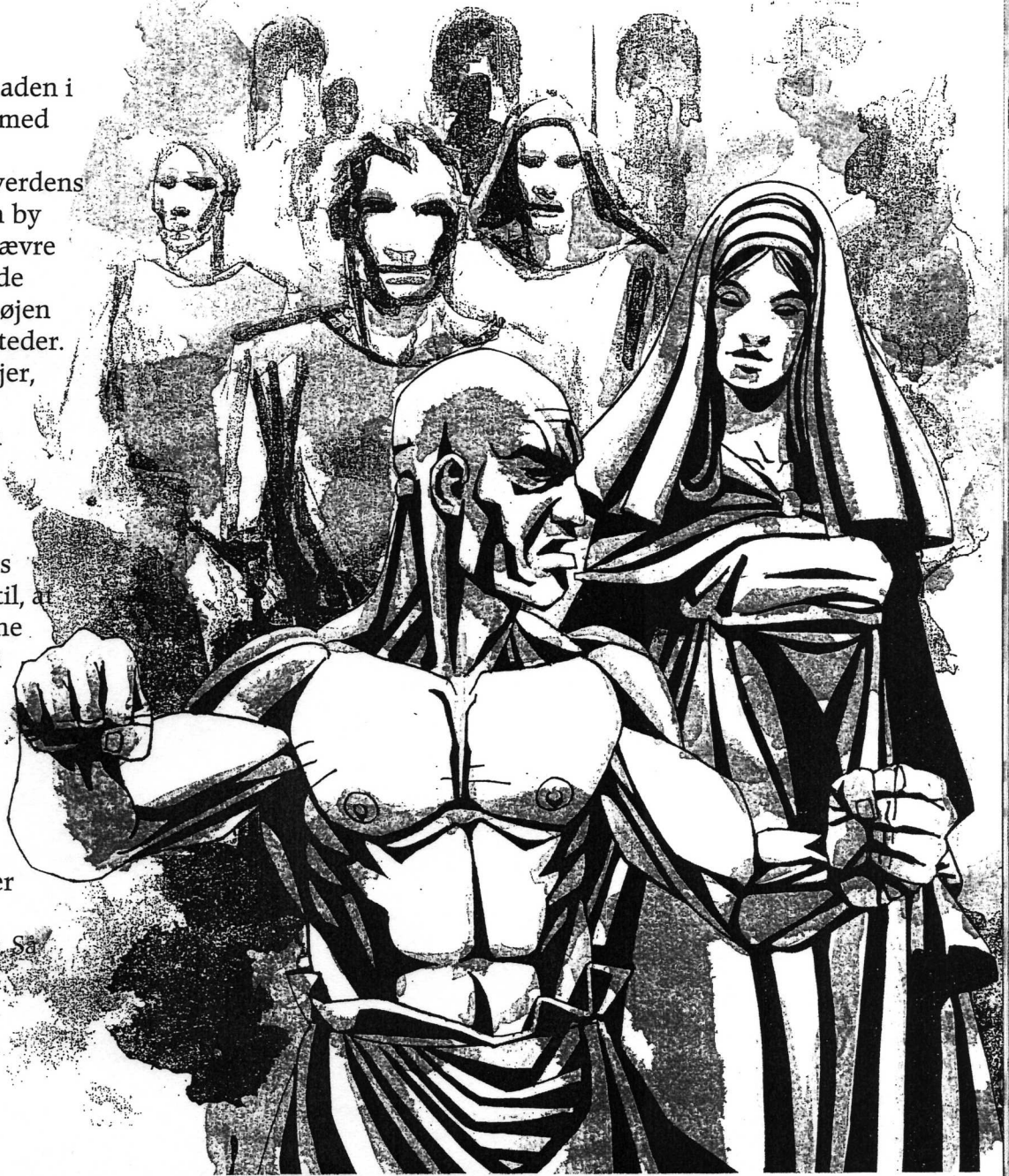
Dagligliv i Rom

Rom var hovedstaden i Romerriget, og med mere end 1 million indbyggere var den verdens største by. Det var en by med høje huse og snævre gader, der genlød af de handlendes råb og støjen fra tusinder af værksteder. Der var ingen køretøjer, for kejseren havde bestemt, at byen kun måtte forsynes med varer og mad om natten. Det var nødvendigt, for byens gader var for smalle til, at de tungt lastede vogne kunne komme frem i dagens menneske-mylder. Kun bærestole var tilladt, når de rige og fornemme skulle besøge hinanden eller vaskes i en af de mange badeanstalter. Så løb kraftige slaver i forvejen og banede med puf og slag vej for bærerne, der slæbte den lukkede bærestol sikkert og bekvemt frem.

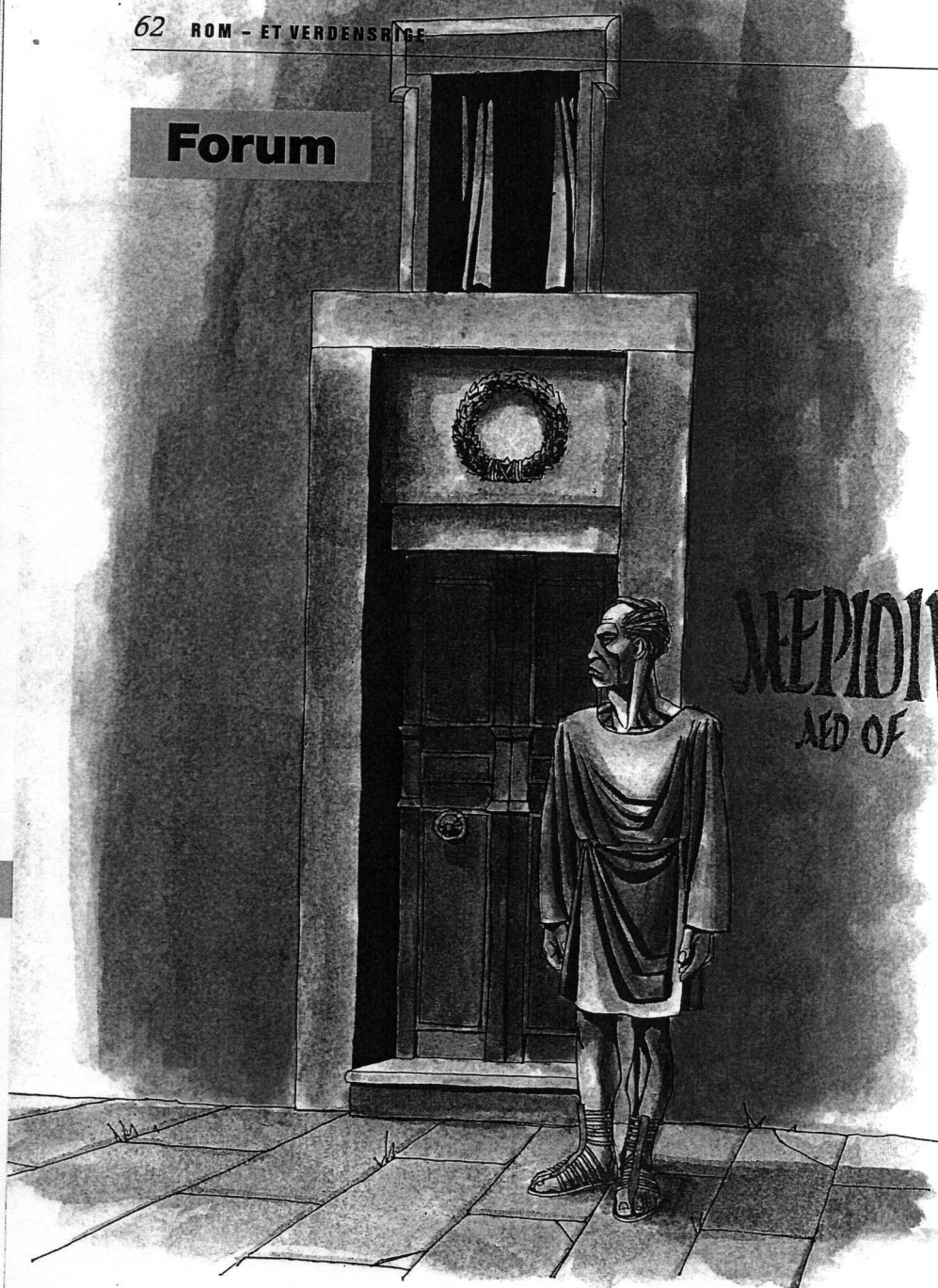
De fleste romere var fattige og boede stuvet sammen i små lejligheder uden bekvemmeligheder.

Der var hverken vand, køkken eller toiletter. De rige romere, derimod, levede i luksus i store huse bygget omkring en lille gårdsplads

med fiskebassin og springvand. Der var masser af rum til ejeren og de mange tjenere og slaver.



Forum



Roms centrum var Forum Romanum. Her lå det store marked, hvor romerne kunne købe varer fra hele verden. Der var grøntsager, frugt og vin fra Italien, korn fra Egypten, olivenolie fra Spanien, vildt, træ og uld fra Frankrig, dadler fra oaserne i Afrika, marmor fra

Grækenland, bly, sølv og kobber fra Spanien, elfenben fra Afrika, rav fra Østersøen, papyrus fra Egypten, glas, tøj og røgelse fra Arabien, krydderier og ædelstene fra Indien og silke fra Kina.

Det var et velordnet system, som bragte varerne frem til verdensbyen. I

havnebyerne blev de losset og anbragt i store pakhuse. Købmænd og handlende fik varerne læsset på vogne, der i tusindvis skrumlede mod Rom hver nat. Tidligt om morgenen myldrede markedet med et hektisk liv, når romerne kom for at købe ind. Der var regler for handelen, og hvis køberen og sælgeren ikke kunne blive enige om varens pris, kunne de få sagen afgjort af torvets dommere. Der blev betalt med mønter, der bar kejserens billede

for at vise, at han garanterede for møntens værdi. Mønterne gjorde det nemmere at handle, for det var en lettelse at kunne betale for varerne i stedet for at bytte sig til dem.

På et særligt marked blev der solgt mennesker. Det var især krigsfanger fra de erobrede lande, der blev ført til Rom og solgt som slaver. Rige romere havde i hundredvis af slaver til at arbejde på deres godser og i deres hjem. Nogle af slaverne var dygtige håndværkere, mens andre kunne skrive og læse latin, som var sproget i Romerriget. Disse slaver fik meget stor indflydelse i de romerske familier og kunne med tiden få eller købe sig til frihed. Men flertallet af slaverne levede en ussel tilværelse, hvor de hele livet måtte slide og slæbe for deres herrer.

Guderne

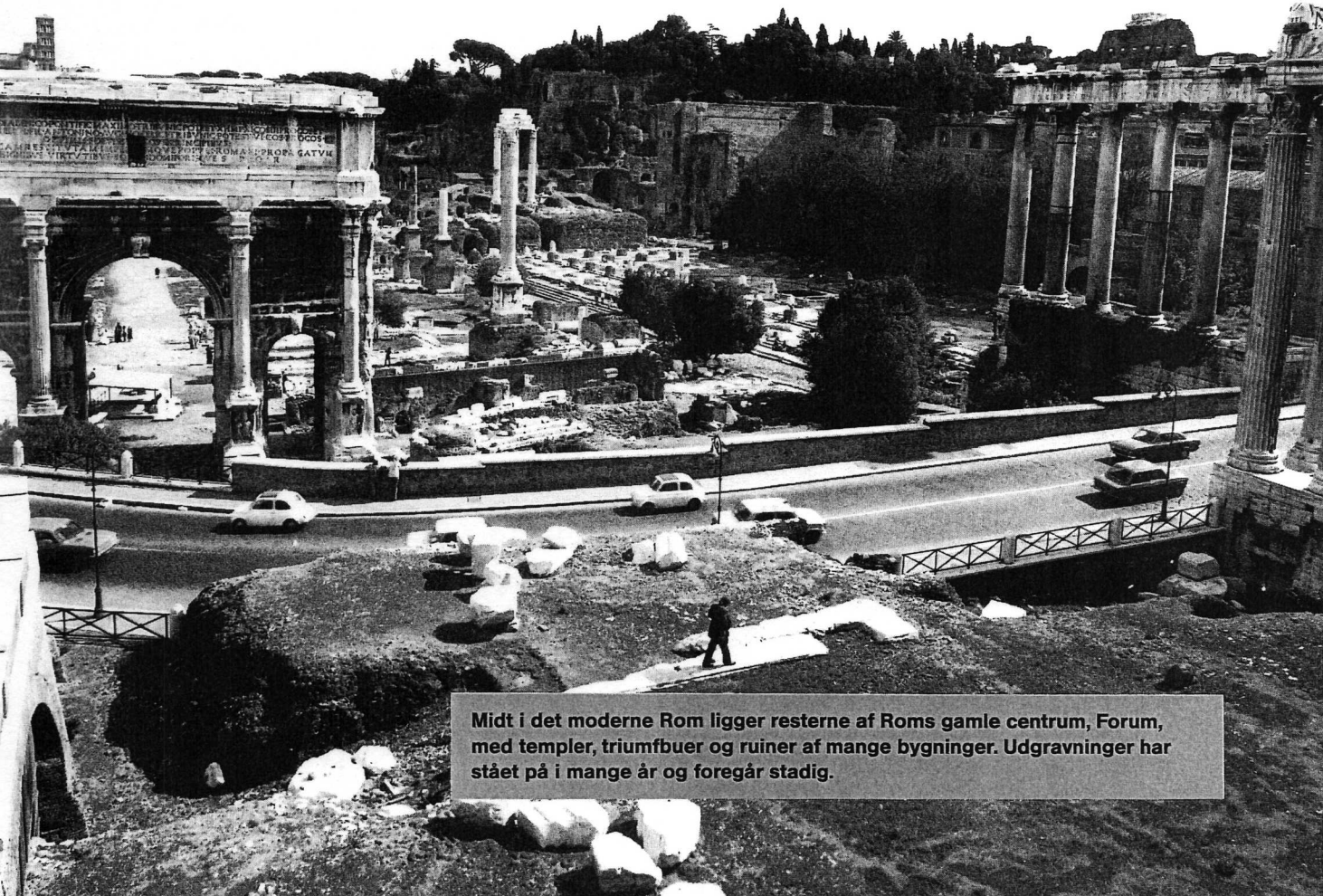
Romerne havde mange guder, som de tilbad ved store festligheder med optog og ofringer. Der var templer på Forum Romanum til de vigtigste guder – den øverste gud, Jupiter, krigsguden Mars, havets gud Neptun, kærlighedens gudinde Venus og handelens gud Merkur. Romerne tilbad også guder fra de overvundne folk, og i Rom

var der templer for både den egyptiske gudinde Isis og den persiske gud Mithas. Også kejseren blev efterhånden betragtet som en gud, og overalt i det store rige blev der bygget templer til hans ære.

I alle hjem var der husguder, som familien kunne ofre til på et lille alter. Blandt disse husguder var forfædrene, som derved fik

en vigtig plads i familiens liv.

Både i statens sager og i den enkeltes liv var det vigtigt at få gudernes råd, inden der skulle tages store beslutninger. Romerne troede, at gudernes vilje kunne aflæses i dyrs indvolde. Præsterne fortalte ud fra levers og hjertes form og farve, om guderne var venligt stemt.



Midt i det moderne Rom ligger resterne af Roms gamle centrum, Forum, med templer, triumfbuer og ruiner af mange bygninger. Udgravninger har stået på i mange år og foregår stadig.

Et triumftog

Den største hæder en feltherre kunne få var at få rejst en triumfbue til minde om sine bedrifter. På Titusbuen viser i hundredevis af relieffer kejser Titus' sejre over oprørske folk, bl.a. kampen mod jøderne, der endte med Jerusalems ødelæggelse år 79 e.Kr.



Når en sejrende feltherre vendte tilbage til Rom efter at have slået fjenderne, stod Rom på den anden ende. I tusindvis stod romerne fra tidlig morgen langs den rute, sejrherren skulle køre i spidsen for sin hær. Selv stod han på en gylden stridsvogn trukket af hvide heste. Han var iført en blåviolet kappe over sin skinnende rustning. På hovedet bar han en laurbærkrans. Bag ham kom vogne læsset med krigsbytte – guldsmykker, sølvfade, store statuer, smukt tøj

og de besejredes våben. Derefter fulgte i snorlige rækker den sejrende hær, der marcherede i takt til skingrende hornsignaler.

Langsamt bevægede det store optog sig gennem Rom, indtil det nåede Jupiters tempel. Overalt blev feltherren og hans soldater tiljublet og hyldet med sang, råb og blomster. Romerne fejrede altid deres helte. Men bagest i optøget kom de slagte fjender lænket sammen og bevogtet af svært bevæbnede legionærer. De kastede skræmte

blikke omkring sig, for romernes hån kendte ingen grænser. Fangerne blev slået og spyttet på og mødt med nedværdigende tilråb om deres fejhed og usselhed.

Da feltherren nåede frem til trappen, der førte op til Jupiters tempel, steg han ydmyg ned af stridsvognen, tog laurbærkransen af hovedet og gik langsomt op ad trappen til Jupiters trone. Her knælede han ned, takkede Jupiter for sejren og lagde kransen ved gudestatuens fod.

K R I G



Legionsfører

Ørnebærer

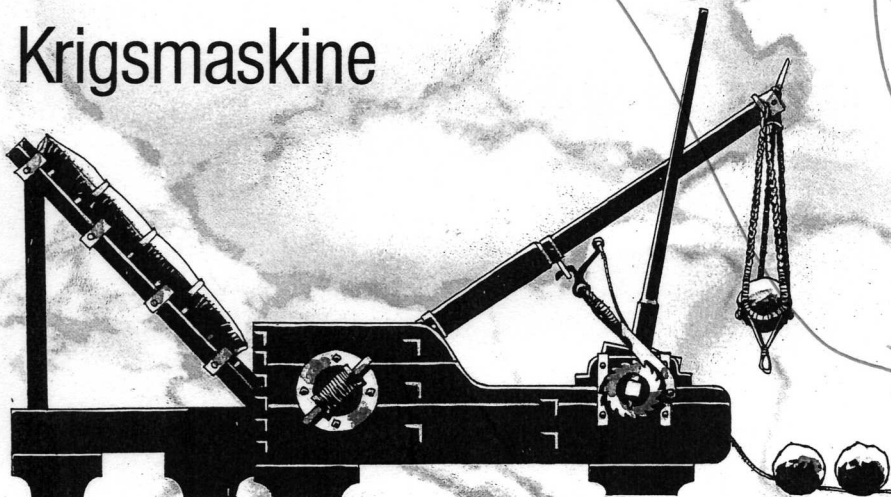
Centurion

Legionær

Hæren

Romerriget udviklede sig fra en bystat til et verdensrige ved hjælp af en stærk og velorganiseret hær. Hæren bestod af hjælpetropper fra provinserne og legionærer, der var romerske statsborgere.

Krigsmaskine



Hærens opbygning:

*100 mand =
1 centurie*

*6 centurier =
1 kohorte =
600 mand*

*10 kohorter =
1 legion =
6000 mand*

Statholderen

Fra Rom førte brede brolagte veje ud til alle rigets provinser. De var anlagt, for at hæren hurtigt kunne komme frem, hvis fjenderne truede, men de var også vigtige handelsveje og postruter.

Hver provins blev styret af en statholder, der var udnævnt af kejseren og senatet i Rom.

Statholderen krævede skatter op og sendte dem til Rom, men mange statholdere udnyttede deres magt til selv at blive meget rige. De krævede nemlig langt højere skatter op, end de behøvede og beholdt overskuddet selv.

Statholderne skulle også holde øje med, at provinserne blev styret efter romersk ret, men de blandede sig ikke, så længe der herskede ro og orden. Det var provinsernes egne folk, der styrede og bestemte på de fleste områder. Romerne forlangte blot, at de overvundne folk skulle bygge templer for kejseren og tilbede ham som en gud,

betale skat til Rom og ikke gøre oprør. Så kunne de stort set leve, som de plejede.

Fordelen for de undertvungne folk var, at de levede i et stort rige, hvor der herskede fred og orden, og hvor der var gode muligheder for handel og rigdom. Det nød mange af dem godt af.



Byer og grænser

Romerne førte deres kultur ud i selv de fjerneste egne af riget. De var byfolk, og derfor anlagde de byer i alle provinser. Nogle af disse byer er stadig mellem de største i Europa, fx Köln, Lyon, Barcelona, Marseilles, Paris og London. I hver by var der ligesom i Rom et Forum, templer til kejseren og de andre guder, badeanstalter, arenaer til gladiatorampe og cirkus til hestevæddeløb. For at skaffe frisk vand til byerne, blev der bygget kilometerlange vandledninger, akvædukter, fra bjergene.

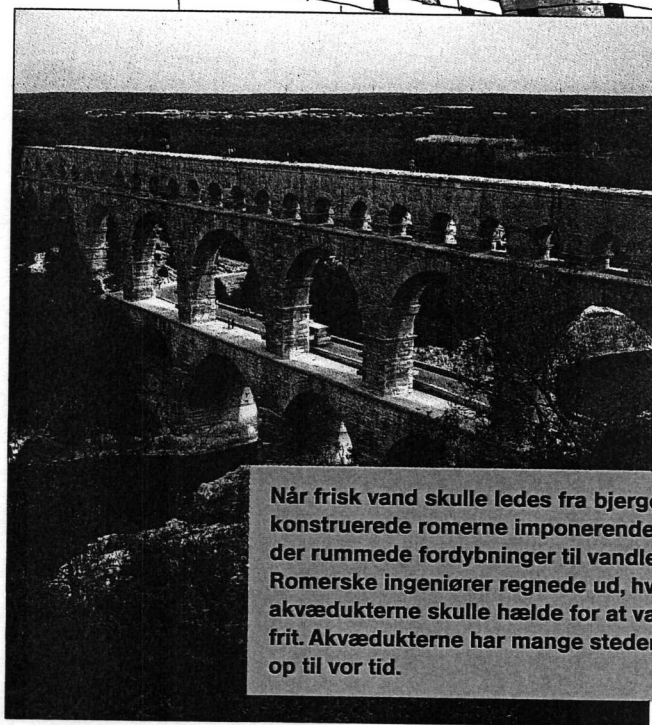
Det var vigtigt for romerne, at grænserne var sikre. Derfor byggede de fæstninger, tårne og militærlejre langs de mange tusinde kilometer grænser, hvor der var risiko for, at fjendtlige nabofolk kunne trænge ind.

Mod germanerne i Tyskland lavede romerne en grænsebefæstning på over 500 kilometer fra Donau til Rhinen. De byggede mere end 100 befæstede borge og 1000 vagttårne. På vagttårnene satte de signalmaster, så der kunne slås alarm med det samme, hvis fjenden angreb. For at soldaterne kunne komme

hurtigt frem, blev der bygget en brolagt vej beskyttet af høje palisadehegn, jordvolde og voldgrave. På den måde sikrede romerne sig, at germanerne kun kunne komme ind i riget de steder, hvor romerne kunne kontrollere dem, dvs. når de kom for at handle.

For det meste var romerne interesserede i fred med deres naboer, og derfor

forærede de høvdingene store og kostbare gaver, så der blev knyttet tætte forbindelser. Også danske høvdinge kom på den måde i kontakt med det mægtige Romerrige. En romersk hærfører ved navn Silius forærede således to pragtfulde sølvbægre og et drikkesæt til en dansk høvding på Lolland (se side 80).



Når frisk vand skulle ledes fra bjergene ind til byerne, konstruerede romerne imponerende bygningsværker, der rummede fordybninger til vandledninger. Romerske ingeniører regnede ud, hvor meget akvædukterne skulle hælde for at vandet kunne løbe frit. Akvædukterne har mange steder været i brug helt op til vor tid.

F A K T A

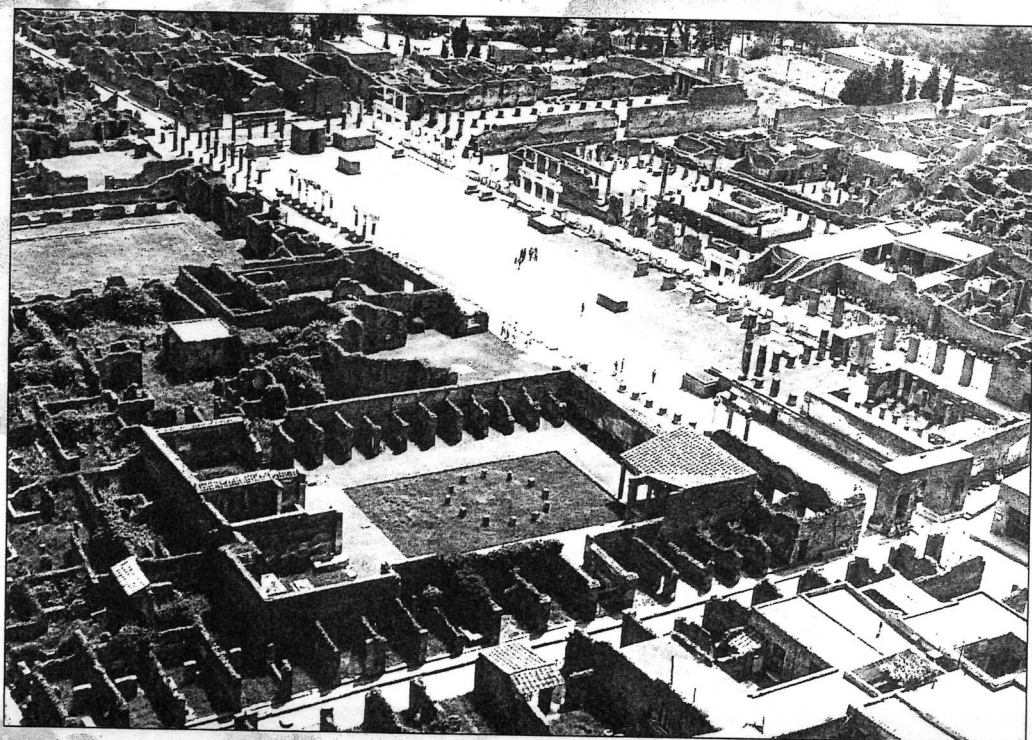
POM

Vesuv i udbrud

Om eftermiddagen den 24. august 79 e.Kr. steg en vældig røgsøjle op af vulkanen Vesuv, og aske og glødende sten regnede ned over et stort område i Napolibugten.

Byen begraves

Byen Pompeji lå ved foden af Vesuv. Indbyggerne prøvede desperat at flygte, da vulkanen gik i udbrud, men mange blev overrasket af giftige gasser og sank døde om i asken, og efterhånden blev hele byen totalt dækket af aske, sten og lava.



PEJI

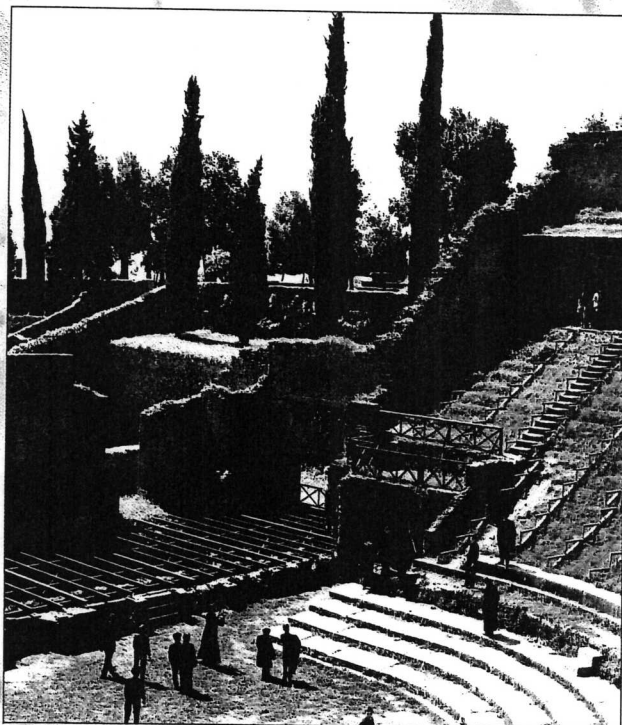
Et øjenvidne fortæller:

„...Man hørte kvinder skrig, børn græde, og mænd brøle af angst. Nogle råbte på deres forældre, andre på deres børn og ægtefælle. Alle, der kunne, flygtede fra dette rædslernes sted. Tre døgn varede det, før man begyndte at skimte dagslyset igen. Men længe lå der et slør foran solen, så det var kun halvlyst. Alting var dækket af et dybt lag vulkansk aske.“

Pompeji genopdages



I næsten 1700 år var Pompeji begravet og glemt, men så begyndte de første udgravninger af den begravede by. Der skulle fjernes tusinder af tons sten og lava, og det tog mange årtier, så først i vore dage er det meste af byen udgravet. Den er et enestående eksempel på, hvordan en romersk by så ud.



Romerrigets opløsning



Romerriget var i sin storhedstid et verdensrige, der blev holdt sammen af en stærk hær og et effektivt system af veje og skibsruter. I flere hundrede år så intet ud til at kunne true det. Romerne kaldte selv denne tid for Pax Romana – den romerske fred.

Når Romerriget alligevel gik under, skyldtes det måske, at al magt blev samlet

hos kejseren. Hvis kejseren var god til at styre, var det ikke noget problem, men efterhånden kom der flere og flere uduelige kejsere, som var i lommen på hæren og livvagten. De svage kejsere betød, at korrupte embedsmænd og hærførere gang på gang forsøgte at tage magten. Det førte til borgerkrige og ødelæggelse, med store byrder for

befolkningen.

Romerriget var et kejserrige i mere end 400 år, men i de sidste 100 år af dets levetid begyndte det at falde fra hinanden. Det blev delt i to riger, et mod vest med hovedstad i Rom, og et mod øst med hovedstad i Konstantinopel (Byzans).

Det varede ikke længe, før Vestriget brød sammen. Fremmede folkeslag trængte



ind over rigets grænser og nåede helt frem til Rom, som blev erobret og plyndret år 455 af germanerne. Tyve år senere trængte en anden germansk hær ind i Rom og afsatte den sidste kejser. Det betød enden på det Vestromerske Rige.

Det Østromerske Rige, derimod, bestod i endnu 1000 år.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.